

יש פה קצת הרב קוק וכו' – אבל אפשר להוציא מפה את הדברים הטובים, [לא קיצצתי הרבה כי חשבתי שאולי תשתמש בזה, ברעיון]

את הקשר בין ג' הימים הראשונים אל ג' הימים שאחריהם אנו רואים בעיקר ביום הרביעי, בו "נתלו המאורות"^[3]. הם היו כבר מוכנים מן היום הראשון, אבל הם התגלו – וזה הדבר הראשון שכבר היה מוכן ורק התגלה – ביום הרביעי. ה' אמר "יהי אור"^[4] כבר ביום הראשון, אבל זה התגלה בפועל רק ביום הרביעי כאשר ה' אמר "יהי מאלת"^[5]. לכן רש"י, באותו פסוק של יום הרביעי, מפרש שכל מעשה בראשית היו מוכנים כבר מן היום הראשון.

הדבר הראשון שצריך להתגלות כאשר האדם עושה משהו זהו רגש הבטחון. הבטחון לעשות. אם אין לו בטחון אין לו שום כח להתחיל לעשות. הבטחון הזה הוא הנצח ובכח הזה הוא יכול לנצח. הבטחון הוא הכח לבצע את מה שהרגש מחייב ומניע.

בשביל מה צריך הרבה בטחון דוקא בהתחלה? נקרא בפנים:

הבטחון בלחם הניתן מלמעלה לנצח את המנגד – [ומי הם?] המניעות והעפובים מבית ומחוץ שפדך בצוע מעשה הקסד בפועל ממש – הוא מקור כל יזמה בקדושה, והוא פנימיות ה"נצחון" והקשר הנאמן ל"נצחי" העליון.

בנצח יש כמה פרושים: יש נצח מלשון נצחון, לנצח את המנגד. יש נצח מלשון נצחי, לעולם ועד. יש נצח מלשון לנצח על המלאכה, כמו מנצח על התזמורת. המבצע, ה'בוס' של הפרויקטים, הוא זה שצריך לבצע את הענין. זה הכח בנפש שממונה מטעמה להוציא את הדבר מן הכח אל הפועל.

כמובן, אם אדם בוטח בעצמו, בבחינת "כחי ועצם ידי", זו נצחנות של הקליפה. מה זה הבטחון האמיתי? זה הבטחון של "הוא הנותן לך כח לעשות חיל"^[6].

זכירת ארץ ישראל

לכן כאשר הזכרנו את עשר הזכירות שמונה ר' לוי יצחק מברדיטשוב^[7] ראינו שיש זכירה הנקראת 'זכירת ארץ ישראל', והיא הזכירה שבפסוק הזה: "וזכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל". הוא מביא את זה בשם הראשונים, שכמו שיש 'זכירת יציאת מצרים', 'זכירת מעשה העגל' או 'זכירת מעשה מרים', כך ישנה 'זכירת ארץ ישראל', והא לומד אותה מן הפסוק הזה. למה? על פי פשט זו זכירת ארץ ישראל כי היא כתובה בפרשה המדברת על הכניסה לארץ ישראל. דוקא בכניסה לארץ יש את הניסיון הגדול האם ליחס את כל מעשיו לעצמו, ל"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". זו הצלחת ישוב הארץ. מה זה "חיל"? זו ההצלחה של עם ישראל לכבוש את הארץ וליישב אותה. איך רואים שזה בארץ? מהמשך הפסוק: "למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך כהיום הזה". זו הברית על הארץ, ברית בין הבתרים עם אברהם אבינו. זה הפשט בפסוק ולכן היא נקראת 'זכירת ארץ ישראל'.

מה הענין? מבואר בחסידות^[8] בענין חטא המרגלים, שעיקר החטא שלהם היה שפחדו להיכנס לארץ כי פחדו מן הזיקה לגשמיות. מי שנכנס לארץ צריך להתחיל לעבוד והם פחדו שהזיקה לגשמיות תנתק אותם מן הרוחניות. כל זמן שהיו במדבר היתה להם 'התבודדות' עשרים וארבע שעות כל יום. הכל היה רוחני, אבל ברגע שנכנסים לארץ ומתחילים לזרוע ולחרוש הם פחדו מנתוק מן הרוחניות. לכן הם מאסו בארץ חמדה. זו היתה טעות בשקול הדעת. כל החטאים של אנשים גדולים הם טעות בשקול הדעת, כמו חטא

המרגלים. עיקר הטעות היתה שלא היו מסוגלים להרגיש את טוב הארץ, את העצמיות של ארץ ישראל. אם היו מרגישים את העצמיות של ארץ ישראל היו מרגישים את עצמיות היהדות – עצמיות העם, עצמיות התורה. את זה לא הרגישו, רק יהושע וכלב שאמרו "טובה הארץ מאד מאד"^[9].

אם כן, עיקר הענין של הכניסה אל הארץ הוא להתחיל לעשות. דוקא כאשר מתחילים לעשות צריכה לבוא הזכירה של ארץ ישראל – "זכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל". מה זה בנפש? בנפש זה הנצח. זה הענין של "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"^[10]. איך יודעים? כי כתוב^[11] שארץ ישראל מקיאה את כל מי שהיא לא סובלת. ארץ ישראל היא אמיתית, היא לא משקרת. היא גם "לא ישקר", שלא תסבול את הבנים אם הם לא הולכים בדרך האמת, ומאיך היא גם "לא ינחם", שהיא לא תחליף אותם, ולכן בסוף יתקיים בהם "ושבו בנים לגבולם"^[12]. ארץ ישראל בעצמה תמשוך את הבנים בחזרה אליה.

[לכן הסברנו הרבה פעמים, שהשיטה של הרב קוק זצ"ל היא כנגד הנצח. יש לכל שטה מן הגדולים שבדורות האחרונים ספירה והספירה שלו היא ספירת הנצח. זו מדת הבטחון בכח ה'. הוא בא לבטא את הבטחון שבכל יהודי, שהתהליך של בנין הארץ בעצמו יחזיר אותו למוטב. זה בטחון בכח ה' שבתוך כל מי שבשם ישראל יכונה. הנצח, בנין הארץ בפועל והבטחון שבו, הוא הבטחון בה' שצריך להתגלות דוקא כאשר מתחילים לבנות את הארץ. זו התפיסה האמיתית והטהורה של הרב קוק: הבטחון הקדוש בכח ה' שניתן בכל יהודי ברגע שהוא בא להזדקק לארץ. ברגע שיהודי מזדקק לארץ הוא מקבל כח מלמעלה, אפילו אם הוא לא יודע ולא מתנהג בחיצוניות מאה אחוז בסדר, ובכח ההזדקקות לארץ להחזיר אותו למוטב. לכן הוא מדגיש את הקשר בין לומד פנימיות התורה, "המאור שבתורה"^[13], לבין ישוב הארץ.

בפנימיות, המרגלים לא התעסקו בפנימיות התורה כמו שצריך. כך כותב הרב קוק בתחלת ספר אורות^[14], שמי שלא לומד פנימיות התורה לא יוכל להבחין ב"טובה הארץ מאד מאד"^[15]. רק על ידי הפנימיות של התורה, הרז שלה, אפשר להכיר את המהות ואת הפנימיות שלה. למה? בגלל שבשניהם קיים הטבע הזה – כח "המאור שבתורה" להחזיר למוטב שהוא גם הכח של הארץ^[16].

זהו הנסיון של הכניסה לארץ. ברגע שהוא נכנס ומתחיל לבנות את הארץ הוא מיד משתייך לכנסת ישראל ומיד מעניקים לו כמענק כוחות מלמעלה, בלי שעור, כוחות פיזיים וכוחות רוחניים, וכעת יש לו נסיון האם לאמר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" או שיכיר ש"הוא הנותן לך כח לעשות חיל". כל נסיון הוא ברור, ועיקר הנסיון והברור של הארץ הוא בין מחשבת "כוחי ועצם ידי" לבין זכירת "הוא הנותן לך כח לעשות חיל", ולאט-לאט זה צריך להתברר. מה מברר את התודעה? יש כל מיני תופעות שמבררות אותה. יש תופעות ירידה מן הארץ, יש פשיטת רגל של הציונות וכו' וכו'. כל זה יעשה את הברור שלא "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" וממילא הכל יחזור למוטב. דוקא בכח הארץ ובכח הפנימיות של התורה יש את היכולת להחזיר למוטב. זה היסוד של כל תורת הרב קוק, שסגולת הארץ וסגולת התורה דבוקים יחד. כמו שכח "המאור שבתורה" להחזיר את היהודי למוטב, כך כוחה של הארץ בעצמה הוא לעשות ברור על עם ישראל].

כל זה היה להסביר את הקשר בין מדת הבטחון לספירת הנצח.

שאלה: למה לנאמר הפסוק "וגם נצח ישראל לא ישקר"^[17] דוקא לשאול?

תשובה: את הפסוק הזה אמר שמואל כאשר הוא הלך להרוג את אגג. כתוב בקבלה^[18], שכאשר המלאך של עשו נלחם עם יעקב אבינו הוא פגע בו בשתי המדות נצח והוד. כיוון שהפרצופים עומדים אחד מול השני יוצא שיש בכף ירכו של יעקב התכללות של שתי הרגליים. כתוב, שתקון הפגם של הנצח נעשה על ידי שמואל כאשר הוא הרג את אגג, ואילו מדת ההוד נשארה פגומה עד ביאת המשיח. מה הקשר לנושא

שלנו? באותו הספור נלקחה המלכות משאול. בכך ששאול לא קיים את המצוה להחרים את עמלק הוא הפסיד את המלכות[19]. הוא לא קיים את המשך שלשת המצוות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ, להעמיד להם מלך, להכרית זרעו של עמלק ולבנות את בית המקדש[20]. אלו המצוות של ארץ ישראל. אם הוא לא קיים את הכרתת זרע עמלק הוא מפסיד את המלכות. הוא הוכיח למפרע שהוא לא ראוי להיות מלך, שהוא לא ראוי ליישם את "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם", את התכלית של ארץ ישראל. להרוג את אגג, את עמלק, זהו החלק הכי גדול בתהליך הזה.

שאלה: למה משה רבינו קשור עם ספירת הנצח ועם מה שלמדו כאן, הרי הוא עצמו לא נכנס אל הארץ?

תשובה: כל זכירת ארץ ישראל היא בזכות נשמת משה רבינו. הוא ראה את הארץ[21] והקב"ה הראה לו את כל מה שיקרה בה[22]. בכך הוא החדיר את כח המבט שלו, שנקרא "לעיני כל ישראל"[23], והשפיע את מדתו – מדת הבטחון – בהם. שיהיה להם בטחון חזק בה', ולא בעצמם, ולכן הוא זה שאומר את הפסוק הזה "כחי ועצם ידי". זה הזכרון העיקרי מבין כל הזכירות ששייך דוקא אל ההוה. כל שאר הזכירות, כמו זכירת יציאת מצרים או מעשה עמלק וכו', הן על דברים שהיו בעבר. עמלק שונה בכך שהוא אמנם מעשה שכבר היה, אבל צריך לזכור כדי למחות אותו בעתיד, אולם עיקר זכירת ההוה, ששייכת לכל רגע ורגע, היא זכירת ארץ ישראל. ההוה שבכל רגע ורגע הוא הנצח, הזמן הנצחי. זו הזכירה החשובה ביותר, והיא העולה על כולנה, כי היא שייכת לכל רגע של החיים. כל הזכרון הזה בא דוקא ממשה רבינו.

שאלה: מה הקשר לדברי חז"ל "והנצח זו ירושלים"[24]?

תשובה: כל מה שחז"ל מונים באותו המדרש קשור לפני הכניסה לארץ. כתוב "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת"[25] וחז"ל דורשים שם את כל אותם התארים על מעשה בראשית, על יציאת מצרים, על קריעת ים סוף וכו'. הם קשורים לאו דוקא אל הארץ ואילו ירושלים היא הראשונה מביניהם שקשורה אל הארץ. היא הפנימיות של הכניסה לארץ.

ארץ ישראל – אמת וארך אפים

על ארץ ישראל כתוב, שיש בה שתי מדות עיקריות: מדת האמת ומדת ארך אפים. על משה רבינו, בשעה שראה את הקב"ה מתעטף בטלית ואמר לפניו את יג מדות הרחמים, כתוב הפסוק: "וימרה משה ויקד ארצה וישתחו"[26]. חז"ל נחלקו[27] בדרשת הפסוק מה ראה משה: יש דעה ש"אמת ראה" ויש דעה ש"ארץ אפים ראה" [יש תורה בלקוטי מוהר"ן[28] בה אומר ר' נחמן, שהמלים "ארצה וישתחו" מרמזות שמשה המשיך בתוך הארץ את המדה הזו. הוא ראה את המדה הזו ומתוך ההתבטלות שלו, מתוך היחוד שלו, הוא המשיך אותה בתוך הארץ]. מדת האמת היא שארץ ישראל לא סובלת את החוטאים ואילו מדת ארך אפים הפוכה, שהיא דוקא כן סובלת אותם. לכן גם בבית ראשון וגם בבית שני הקב"ה האריך את אפו, למרות שכבר מהתחלה לא מצא חן בעיניו – "על אפי ועל חמתי נבנה היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה"[29]. כבר בשעה שבנה שלמה את בית המקדש הקב"ה החליט להחריבו[30] ובכל זאת נמשכו ימיו עוד 410 שנים.

לגבי הישוב שלנו, היום בארץ, הקב"ה נותן לנו הרבה זמן. אם הקב"ה מודד אותנו היום על פי המעשים שלנו במדת האמת הוא צריך להוציא אותנו מפה, ח"ו. אם אנחנו עדין כאן זה נקרא מדת ארך אפים של הקב"ה. היא כל כך גדולה, עד שיש בה ודאי מספיק – וזו גם שיטת הרב קוק – כדי שהכל יחזור למוטב. איך רואים שמדת האמת מתקיימת גם כיום במדה מסוימת? לדאבוננו, הרבה יהודים יורדים מפה, כבר יש מליון ישראלים בחוץ לארץ. זה עדין בחסד, ועדין העיקר היא מדת ארך אפים. מדת ארך אפים היא לפי ערך הרחמנות של ה', ואחרי הגלות האחרונה יש ודאי יותר רחמנות עד אין סוף מאשר בזמן בית

ראשון או בית שני.

על פי עומק הירידה כך עומק הרחמנות, והירידה של הגלות האחרונה, ובמיוחד אחר השואה, היא ירידה אין סופית ביחס לגלות מצרים או לגלות בבל. לפי זה, הרחמנות על עם ישראל כעת היא אין סוף ביחס לרחמנות שהיתה עליו אי-פעם. זה מתגלה במדת ארך אפים, לתת לנו צ'אנס גדול, ואנחנו בטוחים ומאמינים באמונה שלמה שלא נפספס את ההזדמנות, ש"עתידיים ישראל לעשות תשובה ומיד הם נגאלים"^[31].

הרחמנות – על מניעת קיום היעוד

מכאן גם הקשר בין מדת הנצח למדת הרחמים, שקדמה לה. לפי ערך מדת הרחמנות כך ה' מביא אותנו אל הארץ ומכניס אותנו אליה. רחמים הם על הגלות, ולפי הרחמים כך יש כח שניתן מה' להיכנס אל הארץ. אם הרחמים שהיו אחרי יציאת מצרים, שלא שמרו ברית וכו' ועבדו עבודה זרה, החזיקו מעמד הרבה-הרבה זמן אז על אחת כמה וכמה כיום, שחוזרים מגלות של אלפיים שנה ואחרי שואה ואחרי כל הירידה הזו, שהיא אין סוף יותר גרועה מכל מה שהיה פעם לעם ישראל, אז ודאי הרחמים כל כך גדולים כדי שיחזיקו מעמד מליון שנים. ודאי שבתוך מליון השנים האלו יעשו ישראל תשובה. "סוף ישראל לעשות תשובה ומיד הם נגאלים".

על רחמים מוסבר בחסידות. מתי יש רחמנות על בעלי חיים? מי שמכיר את עולם החי יודע, שעיקר הצער והרחמים הם כאשר מונעים מבעל חי זוג עם בן זוגו בעת העונה. אם מונעים ממנו זוג הוא מתחיל לצעוק ולהשתגע, לצאת מן הכלים לגמרי. למה? לא בגלל תאווה המין שיש לו. כתוב בחסידות שהסיבה היא בגלל שאתה מונע ממנו את התפקיד, את היעוד שלו בחיים. זה לא בשכל שלו ולא ברגש שלו. זה בכלל לא בהכרה שלו, זה נוגע אל תכלית הבריאה שלו. זה דבר מאד מוחשי. כל דבר אנו יכולים להכיר היטב מתוך ההיפך שלו, ולכן אם רוצים לראות תכלית אפשר לראות אותה מן המניעה שלה. אצל בעל החי זה מתגלה כאשר מונעים ממנו את התכלית שלו להמשיך את המין, להוליד בן.

כתוב, שעיקר הרחמים בעולם הם על דבר שלא יכול לתפקד. לתפקד זה לקיים את התפקיד, את היעוד, לא מה שהיום קוראים 'תפקוד'. אם משום-מה הידיים של אדם כבולות ולא יכולות לקיים את התפקיד – זו הרחמנות הכי גדולה שיכולה להיות עליו. זהו צער יותר מכל היסורים שיש בעולם. כל היסורים חולפים ועוברים, כולם זמניים, אבל מניעת היעוד זה תכליתי, זה נצחי לעולם ועד. כל היסורים הם על דבר שהיום יש לו ומחר אין לו. אפילו אם הוא הולך מן העולם – עדין זה עובר, זה לא נצחי, אבל מניעת תפקיד זה נצחי, ולכן מי שמרגיש את זה צועק בלי סוף.

יוצא לנו מזה, שכל שיש יותר רחמים על הדבר כך רוצים לתת לו ליישם את היעוד שלו. לכן מיד אחרי הרחמים על מצב של גלות יש כניסה אל הארץ. הכניסה לארץ היא היעוד, האפשרות לקיים את היעוד. לכן הנצח בא מיד לאחר הרחמים. עיקר הרחמים היו, בעצם, על החיסרון הזה. הרחמים על עם ישראל הם על כך שהם לא מקיימים את היעוד שלהם. בגלות לא מסוגלים לקיים את התפקיד ולכן מיד עם התגלות הרחמים יש התגלות של הנצח, של בנין הארץ ושל ירושלים. הקב"ה רוצה לתת לנו 'צ'אנס' לקיים את היעוד אחרי כל כך הרבה שנים של גלות. על כך היו כל הרחמים, על המניעה מקיום התפקיד.

בטחון – חוסן ממניעות ועכובים

שוב, התפארת היא השלמות של הרגש הפנימי של הלב. התפארת זה הרחמים ובזה נשלם המעגל הפנימי של הלב, עם גלוי פנימיות מדת הדין. כאשר נשלם גלוי הרגש הפנימי מיד צריך להתחיל הבצוע שבנצח, והנצח הוא הבטחון בה' ש"הוא הנותן לך כח לעשות חיל". כל זמן שהיה הרגש פנימי בלב לא

היתה התנגדות, אבל ברגע שמתחילים לעשות מתקוממים נגדו מתנגדים ומונעים, מבית או מחוץ, והדבר הראשון שצריך לעשות הוא להתגבר עליהם. עוד לפני שרואים מנגד, צריך לדעת שיש כזה ולהיות מחוסן קודם לכן. חוסן הוא כח, וצריך להיות מחוסן לפני שמתחילים לעשות בכח הנצחון של הבטחון דקדושה [החיסון הוא זריקות של בטחון...]. למי שיש כח כזה הוא יכול ליזום ומי שאין לו לא יכול ליזום.

אם האדם ינצח הוא גם ינצח. צריך לגלות את ה"נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם". מנצחים על מנת להנציח ולגלות את הנצחיות, וכל זה בא מכח הבטחון בה'.

צבאות ה' – גלוי המפקד העליון

נמשיך הלאה:

מדת הבטחון, פנימיות הנצח, קשורה ביחוד להצלחת כבושה וישובה של ארץ ישראל, כמו שכתוב "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל", כאשר בני ישראל [הנקראים ביציאת מצרים ובכניסתם לארץ] – "צבאות ה'" –

על פי קבלה [32], הוי' צבאות הוא שם קדוש, והוא השם של מדת הנצח. השם של עם ישראל בתור צבא – וצבא הוא כח המבצע – הוא "צבאות ה'" [33].

הם בְּדוֹגְמַת צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם – [ולמה ה' נקרא "צבאות"? על זה כתוב שישראל הם] "אות הוא בצבא דיליה"

צבאות השמים נקראו 'אות' – "והיו לאותות ולמועדים" [34] – ואת הוא גלוי אלוקות. אם יש לה' צבא הוא מתגלה בתוכו. ללא צבא אין כלי להתגלות בתוכו. כמו היום, שאם יש צבא הרמטכ"ל יכול להתגלות בתור רמטכ"ל, ואם אין אז הוא לא יכול. המפקד הגדול מתגלה בתוך הצבא, וה' צריך צבא כדי להתגלות בתוך העולמות התחתונים. בשמים יש כבר צבא, והם המאורות שנקראו "צבא השמים" [35], וחוף מהם נקראים גם ישראל "צבאות ה'". בתורה כתובה המלה "צבא" או "צבאות" רק ביחס אל השמים או אל עם ישראל. זה הצבא למטה.

(פרוש השם הקדוש "צבאות" השייך למדת הנצח: ה' יתברך הוא "אות" וסימן נצחי של נתינת כח ועז ב"צבא" שלו),

אות כאן הוא במובן של נתינת אישור. כמו אחד שנותן לך סימן לאישור שאתה כל הזמן יכול לבוא ולקבל ממנו הלואה. זה סימן נצחי של נתינת כח, שה' יעניק כח לצבא שלו בלי סוף. יש בטוי המובא במאמרי חסידות [36], האומר שכאשר יש למלך צבא הוא 'מבזבז את כל האוצרות' על מנת לספק את צרכיו. כיוון שאוצרו של הקב"ה הוא אין סופי אז הוא יוציא הכל עבור הצבא [היום, לצערנו עושים קיצוצים אבל אצל הקב"ה אין קיצוצים...].

ועל כן הקשר ליום רביעי של מעשה בראשית.

מכאן אנחנו לומדים את הקשר ליום רביעי של מעשה בראשית. זהו היום שבו נבראו ה"צבאות". עד עם ישראל יש צבאות רק בשמים, צבאות הכוכבים. הכוכבים הם הבטחון של כל העמים, אבל בעם ישראל עיקר הבטחון הוא שאנחנו נהיה ה"צבאות". לכן הקב"ה מראה לאברהם אבינו את הכוכבים ואומר לו "כה יהיה זרעך" [37], שהזרע שלך הם הכוכבים.

מכאן גם הקשר בפנימיות בין היום הרביעי ליום השלישי. יום השלישי הוא יום תחלת הזרע, אבל זהו עדיין 'זרע חלוני' ואילו יום הרביעי הוא המקור לזרע של ישראל – "כה יהיה זרעך" – שכובש את הארץ. אלו "צבאות ה'".

בטחון פעיל ובטחון סביל

עד כאן היה הסבר מדת הבטחון כמקור של יוזמה, הכח לעשות. זה נקרא בלעז 'בטחון אקטיבי' והוא שייך אל ספירת הנצח, אבל יש עוד סוג של בטחון. בדרך כלל כאשר מדברים בספרי המוסר והחסידות על מדת הבטחון מדברים על 'בטחון פסיבי', בטחון שה' יפרנס אותי ולכן אני לא צריך לדאוג. הבטחון הזה, של 'יהיה טוב', הוא בטחון של ספירת ההוד.

שוב, הבטחון המנצח על בצוע המעשה הוא הבטחון ששייך אל הנצח, אבל הבטחון בתור מקבל הוא בטחון של הוד ועליו נאמר "איהו בנצח איהי בהוד" [38]. אלו שתי מדרגות של בטחון. לכן כתוב בקבלה [39], שנצח והוד הן כנגד שתי הכליות [אחר כך שתי הביצים ואחר כך שתי הרגלים] והשם של הכליות בתנ"ך הוא 'בטחות' [40], מלשון בטחון. בטחון המשפיע נקרא הבטחון של נצח ואילו הבטחון של המקבל הוא הבטחון של ההוד, שכלול בתוך הנצח.

נפרט קצת יותר: לנצח ולהוד יש שלש מדרגות בגוף האדם: שתי הכליות, שתי הביצים ושתי הרגלים. בתוך הרגלים עצמן יש חלוקה לשלש – פרק עליון, פרק אמצעי, פרק תחתון [כמו החלוקה בסוד המלה **צלם**: האות **צ** כוללת את חלקי הנפש-רוח-נשמה, האות **ל** כנגד החיה ואילו האות **ם** כנגד היחידה]. במדרגה העליונה שלהן, כנגד שתי הכליות, ההוד כלול בתוך הנצח. הנצח נקרא תמיד 'עמק רום' ואילו ההוד נקרא 'עמק תחת' [41]. בשתי הרגליים זה להיפך, שם הנצח נכלל בתוך ההוד. לכן, חוש ההילוך בספר יצירה [42] משתייך אל רגל שמאל. שוב, ברגליים הימין נכלל בשמאל אבל בכליות השמאל נכלל בימין. לכן הבטחון של השמאל, הבטחון של המקבל, נכלל בבטחון של הנצח וזו הסיבה ששניהם נקראו 'בטחות'.

כמו כן קיים עוד סוג של בטחון, והוא הבטחון בה' יתברך כמקור היחיד של כל שפע רוחני וגשמי – "בני חיי ומזוני רוחי" [והכל ברוח]. בטחון זה משתייך לספירת ההוד הכלול בנצח, בסוד "תריין פלגי גופא" (ב) וצאי גוף אחד) [זוהו סוד שנאמר בעיקר על נצח והוד במדרגת הכליות]. נצח והוד, במדרגתם העליונה, מרומזים בגוף בשתי הכליות, [שעל כך כתוב] "כליות יועצות",

מהי העצה שיש בכליות? מה ההבדל בינה לבין השכל שבראש? עצה זו עצה איך לבצע, עצה מעשית. השכל בראש הוא תיאורטי ומופשט אבל בכליות קיים כח העצה, איך לעשות, וזהו כח שמתגלה בשעת המעשה. זה נקרא "בטחות חכמה" [43]. זו חכמה מעשית של "כלם בחכמה עשית" [44].

הנקראות במקרא "בטחות" – שתי בחינות בבטחון: בטחון המשפיע בלחו להשפיע, ובטחון המקבל בחסדי המשפיע ובנכונות "כליו" לקבל, שאף אלו מפעולות חסדו של המשפיע – וכנאמר בנוסח התפלה: "מכלכל חיים בחסד", והפירוש בדא"ח, שבחסד עליון נעשו רבוי כלים – "מכלכל" – לקבלת "חיים" מחסד ה'.

יש בטחון של הגבר בכח הגברא שבו, בטחון של המשפיע שהוא יכול להשפיע, ויש בטחון של המקבלת. זהו הבטחון של הנוקבא, הבוטחת בנכונות של המשפיע להשפיע לה, שודאי יתן לה, ועוד יותר – היא בוטחת ביכולת שלה לקבל.

בטחון [סביל] במשפיע ובטחון בכח לקבל

יש אדם שאומר 'אני בוטח בה' אבל לא בעצמי'. הוא לא מאמין שיכול להחזיק מעמד ולקבל. זהו גם כן חסרון. בדקות, אדם יכול להיות בטוח בה' אבל הוא מיואש בגלל היאוש מן היכולת שלו לקבל. 'אני לא מוצלח', 'אני שלמאזל' וכו'. הוא לא מרגיש שהוא מסוגל להחזיק מה שנותנים לו. הוא מתיאש. יש לבטוח שהמשפיע יתן ויש לבטוח בכך שאני מסוגל לקבל.

זה הדבר הכי עמוק. את היכולת שלי לקבל עושה בעצמו המשפיע. המשפיע כאן הוא 'כל יכול' ואם הוא רואה שאני לא מסוגל לקבל הוא עושה שאוכל לקבל. לא רק שהוא נותן את האור אלא הוא גם מתקן את הכלים. על כך כתוב "מכלכל חיים בחסד" [45], ובחסידות מפרשים [46] ש"מכלכל" היא פעולת רבוי כלים כדי לקבל את האור, את החיים, בכי טוב. לכן צריך לבטוח בחסד המשפיע שיתן את החיים וגם שיהיה לו כל כך הרבה חסד לתקן את הכלים לקבל אותם.

וְזֶהוּ שֶׁנֶאֱמַר בְּזֶהָר בְּעֵינַי הַסְפִירוֹת נֶצַח וְהוֹד: "אִיהוּ בְּנֶצַח וְאִיהִי בְּהוֹד" – "הוא", הַמְשַׁפֵּיעַ, בְּנֶצַח וְ"היא", הַמְקַבֵּל, בְּהוֹד.

כאן אנחנו מסבירים, שהמדרגות כאן הן כאשר הכליה השמאלית כלולה בכליה הימנית ושתייהן יחד נקראות בטחון, 'בטחות'. הבטחון של המשפיע הוא בטחון שה' יתן כח להשפיע ואילו הבטחון של המקבל הוא בטחון כפול: בטחון בנכונות המשפיע להשפיע ונכונותו להכשרת כלי המקבל.

כך אפשר להסביר את מאמר חז"ל ש"כנגד כל טפה שיורדת מלמעלה יש שתי טפות שעולות מלמטה" [47]. מה נקרא יכולת לקבל אצל אשה? זהו בטחון שלא לפלוט את הזרע. יש אשה שלא יכולה להחזיק הריון. היא מקבלת את ההריון ולא מסוגלת להחזיק אותו. היא מפילה. מה זה בפנימיות? זהו חסרון בבטחון השני של המקבל.

שוב, יש אשה שלא מסוגלת בכלל להיכנס להריון וזה פגם בבטחון שלה במשפיע. היא לא מצליחה לקבל, למשוך מן הבעל את הזרע החי – "משך הזרע" [48] – על ידי בטחון. אבל יש אשה שמסוגלת למשוך את הזרע ולהתעבר, אלא שהיא לא מסוגלת להחזיק אותו. זה כבר חסרון בבטחון השני, בנכונות של הכלים להחזיק ולקבל את הזרע בכי טוב, עד הסוף.

דוקא האשה צריכה שתי מדרגות של בטחון כנגד מדרגה אחת של הזכר המשפיע. אצלו עיקר הבטחון הוא שה' יתן לו כח להשפיע. איך רואים את זה? כל הפעילות של הזכר היא בפעם אחת, בזריזות [49]. כל הטפות יוצאות תיקף ומיד ובזה מסתיים החלק שלו בהשפעה. מה שאין כן אצל הנקבה יש שהייה של ט' חדשים. כתוב שאבא הוא 'זריזות' ואילו אמא היא 'מתינות'. הבטוי של הבעל שם טוב [50], שהרבי מרבה לחזור עליו, הוא 'זריזות במתינות'. זו השלמות של דמות החסיד, ובמיוחד חסיד חב"ד. כיוון ש'מתינות' דורשת שהייה בזמן לכן יש בה שתי מדרגות. שתי הטפות שעולות מלמטה הן שתי הבחינות של בטחון המקבל בשביל להמשיך באמת, בשלמות, את הטפה האחת מלמעלה – הבטחון של המשפיע.

מה זה בכלל בטחון? בחסידות מוסבר [51] שבטחון מלשון טיח ודבקות. יש דעה [52] שעיקר השרש של המלה 'בטחות' הוא השרש **בטח**, אבל דעת האבן עזרא [53] היא שבשרש **בטח** האות **ב** היא אות נוספת, אות שימושית ולא שרשית, ואז עיקר השרש הוא אותיות **טח**, במשמעות של דבקות.